

Utbildningsinspektion i Björskogsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av Björskogsskolan	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Björskogsskolan den 27 april 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Kungsörs kommun och Björskogsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Björskogsskolan intervjuades elever, lärare, elevvårdspersonal, rektor samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i de flesta klasserna och förde informella samtal med elever och lärare. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av Björskogsskolan

Björskogsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	15
Grundskola	89

Uppgifterna ovan är skolans egna och gäller våren 2007.

I Björskogsskolan finns en förskoleklass och grundskola med årskurserna 1–6 (en klass i varje årskurs). Skolan ligger i Valskog, ett mindre samhälle drygt en mil utanför Kungsörs centrala delar. De flesta elever från Björskogsskolan fortsätter efter årskurs 6 till Centralskolan i Kungsör för undervisning i årskurserna 7–9.

Denna rapport omfattar inspektion av förskoleklass och grundskola. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg behandlas i den övergripande kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Björskogsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Björskogsskolan huvudsakligen är av god kvalitet. Skolan har goda resurser som ger förutsättningar för utbildningen. Eleverna trivs och känner sig trygga. Skolans rektor arbetar tillsammans med lärarna och utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap. De föräldrar som inspektörerna kommer i kontakt med under besöket uttrycker sig i positiva ordalag om verksamheten och påtar skolans öppenhet i utvecklingsfrågor. Uppföljningen av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen behöver dock prioriteras och skolans kvalitetsarbete stärkas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas:

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94).
- Kvalitetsredovisning uppfyller inte förordningens krav (3 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Skolan uppfyller inte författningarnas krav på delaktighet vid upprättandet av kvalitetsredovisningen (4 § förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med författningarnas krav (2 kap. 15-16 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör förbättra arbetet med att klargöra utbildningsmålen för eleverna.
- Skolan bör försäkra sig om att all undervisning tar sin utgångspunkt i de nationella mål som anges i läroplanen och de nationella kursplanerna.

- Skolan bör förbättra sitt arbete med individuella utvecklingsplaner.
- Rektorn bör verka för att den specialpedagogiska kompetensen på skolan ökar.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Utbildningen i förskoleklassen ska stimulera varje barns utveckling och lärande och ligga till grund för fortsatt skolgång. De föräldrar som inspektörerna samtalat med uppger att de kan se resultat av förskoleklassens arbete och genom utvecklingssamtalen görs föräldrarna delaktiga i barnens utvecklings- och lärandeprocess. Vidare framkommer vid inspektionsbesöket att verksamheten i förskoleklassen rymmer såväl lek och rörelse, skapande verksamhet som inslag av grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Inspektörerna bedömer att verksamheten i förskoleklassen stämmer överens med läroplanens mål och riktlinjer samt ger en god grund för barnens fortsatta lärande och utveckling.

Verksamheten i grundskolan ska enligt läroplanen vara aktivt inriktad på att nå målen i de nationella styrdokumentet. Den förutsätter att såväl elever som personal och skolläring har god kännedom om vilka mål och riktlinjer som gäller. Elever som inspektörerna talar med berättar att en del lärare snarare informerar om vad de ska "göra och hinna" än vad man ska lära sig och vilka kunskapskvaliteter de förväntas utveckla. Lektionsbesöken och samtal med lärarna visar att utbildningsmålen klargörs för eleverna i olika hög grad av olika lärare. Inspektörerna bedömer att skolan bör verka för att öka elevernas kännedom om utbildningsmålen.

Syftet med de nationella ämnesproven i grundskolans årskurs 5 är bland annat att ge lärare stöd i arbetet med att bedöma om eleverna uppnått kursplanernas mål i svenska, matematik och engelska. Vid inspektionstillfället hade Björskogsskolan nyligen genomfört nationella ämnesprov i årskurs 5. Resultaten visar att 74 procent av eleverna nått målen i svenska och 69 procent i engelska. I matematik har 79 procent av eleverna nått målen för det nationella ämnesprovet. Resultat för den senaste treårsperioden redovisas och vidare kommenteras i kommunrapporten.

Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst ska uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. I Björskogsskolan finns ingen samlad bild av huruvida eleverna i årskurs 5 når dessa mål eller inte. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik, kan skolan inte redogöra för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i kursplanernas ämnen. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till bland annat de nationella målen. Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolnivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Inspektörerna bedömer därför att skolan inte på ett systematiskt sätt följer upp och utvärderar elevernas kunskapsresultat i förhållande till kursplanernas mål i årskurs 5, vilket måste åtgärdas.

Inte heller för eleverna i de tidigare årskurserna samt årskurs 6 finns någon samlad bild av elevernas kunskapsutveckling i relation till de nationella målen i kursplanerna. Måluppfyllelsen i årskurs 6 bör ta sin riktning mot kursplanernas mål i årskurs 9. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör förbättra sin övergripande uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen och årskurser. Dessa resultat bör också ligga till grund för skolans kvalitetsarbete och skolans arbete med att ge stöd till elever.

Normer och värden

I läroplanen anges att skolan ska medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar och aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer och grupper.

Vid lektionsbesök och i samtal och intervjuer uppfattar inspektörerna skolan som mycket lugn. Lektioner präglas överlag av arbetsro och ordning och lugn råder under raster och i matsalen. Samtliga elever uppger att de känner sig mycket trygga och att de trivs i skolan. Detta bekräftas också av de intervjuade lärarna och föräldrarna. En allmän åsikt bland såväl elever som föräldrar är att det finns många vuxna att tillgå i skolan, att personalen uppmärksammar eventuell kränkande behandling och att åtgärder då genast vidtas. Inspektörerna bedömer att skolan når ett gott resultat av sitt arbete med normer och värden.

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. I planen ska åtgärder redovisas och den ska följas upp varje år. Inspektörerna vill därtill uppmärksamma skolan på att en ny förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan trädde i kraft den 15 oktober 2006. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2007:7).

Björskogsskolan har en likabehandlingsplan som i vissa delar motsvarar kraven som anges i den nya lagen mot diskriminering. Planen saknar dock en redovisning av skolans behov i förhållande till de fem diskrimineringsgrunderna utifrån en kartläggning och analys av situationen på skolan. Ingen av de intervjuade föräldrarna och inte heller merparten av intervjuade elever känner till likabehandlingsplanens existens. Skolans likabehandlingsplan fyller inte de krav som ställs på en sådan plan. Detta bedöms i den övergripande kommunrapporten.

Alla som arbetar i skolan ska enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Eleverna vid Björskogsskolan berättar under inspektionen att de har möjligheter att påverka skolans verksamhet i stort och också gör det. De elever som inspektörerna talat med är väl informerade hur de ska gå tillväga för att driva sina frågor. Rektorn och lärarna bekräftar att eleverna är aktiva och tar ett ansvar för skolan som helhet. Rektorn framhåller att eleverna har ett stort intresse för att genom elevråd samlas omkring angelägna frågor. Inspektörerna bedömer

att skolan arbetar med att utveckla elevernas förmåga att ta ansvar och arbeta i demokratiska former.

Enligt läroplanen förutsätter elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. De lärare som inspektörerna samtalat med menar att de kontinuerligt diskuterar val av arbetssätt och undervisningens innehåll med eleverna och ger eleverna möjligheter att bidra med synpunkter och förslag. Flertalet av de elever som inspektörerna möter i inspektionen framhåller att de vanligtvis tillfrågas om undervisningens innehåll och utformning. Inspektörerna bedömer att skolan arbetar med att ge eleverna möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt lärande.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Under detta avsnitt har inspektörerna granskat skolans arbete med att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen och skolans ordningsregler. Vidare har inspektionen omfattat hur skolan ger eleverna verktyg och möjligheter till inflytande och ansvar över såväl skolövergripande frågor som undervisningen och det egna lärandet. Slutligen har också ingått hur skolan samarbetar med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet. Inspektörerna bedömer att verksamheten i dessa avseenden sker enligt författningarna.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

I läroplanen och kursplanerna anges mål att sträva mot och därmed inriktningen på skolans arbete. Vidare anges att de kunskapskvaliteter som eleverna ska utveckla åstadkoms genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.

Inspektörernas samlade intryck från lektionsbesöken är att undervisningens kvalitet varierar mellan enskilda lärare. Vid några lektionsbesök framkom goda exempel på hur eleverna ges möjligheter att tillägna sig de kunskapskvaliteter som anges i målen, vid andra lektioner verkade övningarna mer vara utan tydligt sammanhang. I intervjuerna framkommer att rektorn inte gör någon uppföljning av hur väl undervisningen tar sin utgångspunkt i läroplanen och kursplanernas mål att sträva mot, vilka anger undervisningens inriktning.

Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att all undervisning tar sin utgångspunkt i de nationella målen i läroplanen och de nationella kursplanerna, så att eleverna ges likvärdiga möjligheter att nå målen.

Individanpassning

Under detta avsnitt har inspektörerna granskat i vilken mån undervisningen utgår från elevernas behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt om

eleverna ges möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar och stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Inspektörerna bedömer att verksamheten i dessa avseenden är i enlighet med författningarna.

Särskilt stöd

Enligt grundskoleförordningen ska särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Vid Björskogsskolan får elever i behov av särskilt stöd i första hand sådant stöd enskilt eller i grupp utanför den ordinarie klassundervisningens ram, även om det också förekommer att en ”resurslärare” eller en ”resursperson” undervisar elever inom ramen för den ordinarie klassundervisningen. Det finns ingen lärare med specialpedagogisk utbildning anställd vid skolan. Särskilt stöd ges i stället av skolans resurspersonal i den utsträckning som behövs, enligt alla intervjuade. Inspektörernas intryck är dock att kunskaper om specialpedagogiska metoder inte är säkerställt vid skolan och att det särskilda stödet snarare ges som ”mer av samma sak” än ”på annat sätt”. Inspektörerna bedömer att rektorn bör tillse att den specialpedagogiska kompetensen ökar bland dem som ska ansvara för särskilt stöd, se vidare under rubriken ”Personal”.

Utvärdering och bedömning av undervisningen

Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje elev vid utvecklingssamtalet. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets ”Allmänna råd för den individuella utvecklingsplanen”. Vid Björskogsskolan genomförs utvecklingssamtal för alla elever. I samband med utvecklingssamtalet upprättas individuella utvecklingsplaner. Inspektörerna har tagit del av ett antal sådana planer. Dessa utgår inte alltid från elevens intressen och starka sidor och innehåller inte heller både kort- och långsiktiga mål. Lärarens skyldighet att skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska utvecklas i riktning mot skolans mål framgår inte heller. De elever som inspektörerna talat med känner till IUP. Planen uppfattas dock av vissa som en dokumentation av vilka svårigheter man har i skolan. Inspektörerna bedömer sammanfattningsvis att utvecklingssamtalen fungerar väl men att skolans individuella utvecklingsplaner bör förbättras.

I de nationella kursplanerna finns dels mål att sträva mot, dels mål som skolan ansvarar för att eleverna uppnår efter det femte och det nionde skolåret. Måluppfyllelsen i årskurs 6 bör ta sin riktning mot de nationella målen i årskurs 9. För utvärdering och uppföljning av de enskilda elevernas kunskapsutveckling i svenska, engelska och matematik används bland annat läsförståelseprov, kommunala prov i matematik för årskurs 3, nationella ämnesprov i årskurserna 5 samt olika diagnosmaterial. Uppföljning och utvärdering i övriga ämnen görs på elevnivå i samband med utvecklingssamtalet. Uppföljningen på skolnivå av elevernas resultat har bedömts under avsnittet ”Kunskaper”.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Varje skola ska årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten.

Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för ökad måluppfyllelse.

Björskogsskolan har en kvalitetsredovisning som bland annat saknar en tydlig anknytning till utbildningens nationella mål. Rektorn är inte heller helt nöjd med den och menar att det även återstår arbete med processen kring skolans förbättringsarbete. Det framkommer vid inspektionsbesöket att föräldrar och elever inte har kännedom om skolans kvalitetsredovisning och de har således inte heller medverkat vid framtagnandet. Inspektörerna bedömer att skolan måste skapa delaktighet och förbättra sitt kvalitetsarbete. Vidare uppfyller inte kvalitetsredovisning förordningens krav vilket också måste åtgärdas.

Ledning och intern kommunikation

Den som är rektor ska enligt skollagen ha pedagogisk insikt, förvärvad genom utbildning och erfarenhet. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. För att utöva sitt ledarskap ska rektorn hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Rektorn vid Björskogsskolan ansvarar för förskolan, förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Rektorn är väl känd på skolan. De lärare, elever och föräldrar som inspektörerna mött uppfattar att rektorn har god kunskap om verksamheten och att han utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Samarbetet med barn och utbildningsförvaltningen fungerar enligt rektorn väl och han anser att han får ett gott stöd av förvaltningschefen. Sammantaget bedömer inspektörerna att rektorn är väl förtrogen med verksamheten och utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Kontakten med huvudmannen bedöms vara god.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som ska erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Enligt skolförfattningarna är svenska som andraspråk ett eget ämne med egen kursplan och egna betygskriterier och syftar till att eleverna ska uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket i nivå med elever som har svenska som modersmål. Om svenska som andraspråk anordnas för vissa elever ersätter det undervisningen i svenska.

Björskogsskolan saknar rutiner för att undersöka om elever har behov av svenska som andraspråk. Rektorn och lärarna menar att man på grund av skolans storlek har kontroll över behovet ändå och att det är viktigt att föräldern får möjlighet att avgöra om behov finns. Det framkommer emellertid av inspektionen att det finns behov på skolan att anordna svenska som andraspråk men istället erbjuds stödundervisning i svenska. Inspektörerna bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk inte anordnas i enlighet med författningarnas krav vilket måste åtgärdas.

Personal

Enligt skollagen ska skolans lärare ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Rektorn uppger att samtliga lärare vid skolan har pedagogisk högskoleutbildning för de åldersgrupper och ämnen som de huvudsakligen undervisar i. Som tidigare har påtalats finns ingen lärare vid skolan som har specialpedagogisk utbildning. Lärarna berättar att de genomgått olika kompetensutvecklingsinsatser under de senaste åren. Några av dessa har varit gemensamma för alla lärare medan andra har varit individinriktade. Inspektörerna bedömer att personalen vid Björskogsskolan har utbildning för den undervisning de huvudsakligen bedriver men rektorn bör verka för att den specialpedagogiska kompetensen på skolan ökar.

Materiella resurser

Inspektörerna har granskat tillgång till läromedel, användning av datorer, lokaler och skolbibliotek och bedömt att dessa resurser ger förutsättningar för en ändamålsenlig undervisning.

Datum	Ort
2007-10-04	Stockholm

Anette Älmdalen

Lotta Hedén